

תמוז התשע"ג

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

נבואת מיכה כהפטרה לפרשת בלק

לפרשת בלק (על פי שיעורים של הרב אלחנן סמט והרב משה ליכטנשטיין)

יְתוֹכַח ג. עַמִּי מֵה-עֲשִׂיתִי לָךְ וּמֵה הִלְאֵתִיךָ עֲנֵה בִי ד. כִּי הִעֲלֵתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתִיךָ וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת-מֹשֶׁה אֶהְרֹן וּמְרִיָם. ה. עַמִּי זָכַר-נָא מֵה-יַעֲצֹךָ בְּלֶק מֶלֶךְ מוֹאָב וּמֵה-עֲנֵה אֹתוֹ בְּלַעַם בֶּן-בְּעוֹר מִן-הַשְּׂטִיִּים עַד-הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת ה' . ו. בַּמָּה אֶקְדָּם יְהוָה אֲפָף לֵאלֹהֵי מְרוֹם הָאֲקַדְמָנוּ בְּעוֹלוֹת בְּעִגְלִים בְּנֵי שָׁנָה . ז. הִירָצָה ה' בְּאֵלֶיךָ אֵילִים בְּרַבְבוֹת נְחִלִי-שָׁמֹן הֶאֱתַן בְּכוֹרֵי פִשְׁעֵי פְרִי בִטְנֵי חֲטָאת נִפְשֵׁי . ח. הִגִּיד לָךְ אֲדָם מֵה-טוֹב וּמֵה-יְהוָה דוֹרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם-עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצַּנַּע לָכֵת עִם-אֱלֹקֶיךָ .

הערה: שלשת הפסוקים האחרונים בספר מיכה משמשים כסיום גם לשתי הפטרות נוספות בשנה: הפטרת שבת שובה, ולרוב המנהגים גם להפטרות יונה

איזכור פרשת בלעם בתנ"ך

הקשר של ההפטרה אל פרשתנו ברור, שכן מופיע בו האיזכור לקללותיו של בלעם. יש לציין כי אירוע זה נזכר ארבע פעמים מחוץ לסיפור המאורע עצמו. מלבד יציאת מצרים, זהו האירוע היחידי הנזכר פעמים רבות כל כך מחוץ להקשרו. המקום הראשון בו נזכר האירוע הינו בספר דברים (כג,

ד-יז):

ד לא-יבא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא-יבא להם בקהל ה' עד-עולם. ה. על-דבר אשר לא-קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שחר עליך את-בלעם בן-בעור מפתור ארם נהרים לקללך. ו. ולא-אבה ה' אלקיך לשמע אל-בלעם ויהפך ה' אלקיך לך את-הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך. ז. לא-תדרש שלמם וטבתם כל-ימך לעולם.

בפרשת בלק קיימת הסכמה על פי כל המקורות הספרותיים והמנהגים הפעילים שמפטירים (בפעם היחידה בשנה) בספר מיכה. אף מנהג רומניה נוהג להפטיר בהפטרה זו (ואף לפי מניין הפסוקים הנוהג במנהג בבל).

הפטרה זו הינה בעלת שבעה עשר פסוקים, פחות מן הנדרש, ואין לומר כי נעשה דבר זה על מנת לעסוק בסיפור מקראי אחד, שכן אין ההפטרה עוסקת בעניין אחד, ואף מחברת היא בין שני קטעים נפרדים, כפי שנפרט להלן. מנהג יהודי איטליה מאריך את ההפטרה במעט, ומתחיל לקרוא בפרק הפסוק ד "והיה זה שלום אשור" אולם אף לשיטתם אין ההפטרה המתקבלת בעלת עשרים ואחד הפסוקים כדין הגמרא.

מיכה ה'ו-ו' ח:

ו וְהָיָה שְׂאֵרִית יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטַל מֵאֵת ה' כְּרִבִּיבִים עָלֶי-עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא-יִקְוָה לְאִישׁ וְלֹא יִנְחַל לְבָנֵי אָדָם

ז וְהָיָה שְׂאֵרִית יַעֲקֹב בְּגוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּאֲרִיָּה בְּבַהֲמוֹת יַעַר כְּכַפִּיר בְּעֵדְרֵי-צֹאן אֲשֶׁר אִם-עֵבֵר וְרַמְסֵי וְטֹרֵף וְאִין מֵצִיל. ח תָּרוֹם יָדָךְ עַל-צָרֶיךָ וְכַל-אֵיבֶיךָ יִפְרֹתוּ. ט וְהָיָה בַיּוֹם-הַהוּא נֶאֱמַר-ה' וְהִכְרַתִּי סוּסֶיךָ מִקְרָבְךָ וְהִאֲבִדְתִּי מִרְכָּבֶיךָ. י וְהִכְרַתִּי עֲרֵי אֲרָצְךָ וְהִרְסֵתִי כָל-מִבְצָרֶיךָ. יא וְהִכְרַתִּי כְּשָׁפִים מִיָּדְךָ וּמַעוֹנָנִים לֹא יִהְיוּ-לָךְ. יב וְהִכְרַתִּי פְסִילֶיךָ וּמִצַּבֹּתֶיךָ מִקְרָבְךָ וְלֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ. יג וְנִתְּשֵׁתִי אֲשִׁירֶיךָ מִקְרָבְךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עֲרִיךָ. יד וְעֲשִׂיתִי בְּאֵף וּבְחֵמָה נֶקֶם אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ.

א שָׁמְעוּ-נָא אֶת אֲשֶׁר-ה' אָמַר קוֹם רִיב אֶת-הַהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבְעוֹת קוֹלְךָ. ב שָׁמְעוּ הָרִים אֶת-רִיב ה' וְהִאֲתָנִים מוֹסְדֵי אֲרָץ כִּי רִיב לֵה' עִם-עַמּוֹ וְעִם-יִשְׂרָאֵל

**"והיה שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל מאת ה'
כרביבים עלי עשב אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני**

אדם"

כנגד

"כנחלים נטיו כגנת עלי נהר"

וכנגד

"הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב"

כמו כן הדימוי של ישראל לאריה (מיכה ה' ז)

"והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים, כאריה

בבהמות יער ככפיר בעדרי צאן, אשר אם עבר ורמס

וטרף ואין מציל"

שורשו בדימוי של בלעם:

"כרע שכב כארי וכלביא מי יקימו"

וכן (במדבר, כ"ג, כד)

"הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל

טרף".

גם לאמור בנבואה (מיכה ה' יד)

"ועשיתי באף ובחמה נקם את הגוים"

ניתן למצוא שורש דבר בחזונו של בלעם (במדבר, כ"ד,

כג-כד):

"אוי מי יחיה משמו א-לוצים מיד כתים וענו אשור וענו

עבר"

נוכח הקביעה הנבואית של מיכה (ו', ו-ז):

"במה אקדם ה'... האקדמנו בעולות... הירצה ה' באלפי

אילים..."

נראים ניסיונותיהם של בלעם ובלק, להפיס דעת של

מעלה באילים ובפרים, מגוחכים וחסרי תוחלת.

כמו כן בפרשה רואה בלעם (במדבר כג, כג)

"כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל"

ובהפטרה מנבא מיכה כי ביום ההוא (מיכה ה, יא)

"והכרתי כשפים מידך ומעוונים לא יהיו לך"

סקירה כללית על ספר מיכה

מיכה הינו הצעיר מבין ארבת הנביאים אשר ניבאו

בפרק אחד: הושע, עמוס, ישעיה ומיכה. דבר זה ניתן

ללמוד מן הכותרות הניתנות לנבאותיהם. על ישעיה

נאמר כי החל לנבא בימי עוזיה, ומיכה מתחיל את

נבואתו רק בימיו של אחז בן עוזיה. תקופה זו הינה

תקופה שונה לחלוטין לעומת תקופת הנביאים

הראשונים - תקופת שמואל, אליהו, אלישע ועוד, אשר

עיקר עיסוקם היה בעשיית מעשים מופתיים ובהנהגת

העם, ולמעט מקרים בודדים, כנאומו של שמואל

שקראנו בהפטרת קרח - אין הם נושאים נאומים.

דבר זה מצוטט אף בספר נחמיה (יג, א-ב) בו ישנו סיכום
של הנאמר לעיל:

**א ביום ההוא נקרא בספר משה באזני העם ונמצא כתוב
בו אשר לא-יבוא עמני ומואבי בקהל האלקים עד-**

**עולם. ב פי לא קדמו את-בני ישראל בלחם ובמים
וישכרו עליו את-בלעם לקללו ויהפך אלקינו הקללה**

לברכה.

בנוסף, נזכר האירוע בספר יהושע (כד, ח-י):

**ח ואבאה (ואבא) אתכם אל-ארץ האמרי היושב בעבר
הירדן וילחמו אתכם ואתן אותם בידכם ותירשו את-**

**ארצם ואשמידם מפניכם. ט ויקם בלק בן-צפור מלך
מואב וילחם בישראל וישלח ויקרא לבלעם בן-בעור**

**לקלל אתכם. י ולא אביתי לשמע לבלעם ויברך ברוך
אתכם ואצל אתכם מידו.**

לפני שנעמוד על משמעותו הקשר בין ההפטרה לפרשתנו,

נשאלת השאלה מהי משמעות השאלה "עמי זכר נא מה

יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אתו בלעם בן בעור?"

בלשון העברית ישנן שלוש משמעויות שונות לשורש

"ענה":

א. **תשובה לשאלה:** כפי ששכיח בלשון המדוברת.

ב. **לשון הכרזה והרמת קול:** כפי שמופיע בעשרת

הדיברות (שמות כ, יב)

"לא תענה ברעך עד שקר"

כפי שמופיע בפרשת מקרא הביכורים (דברים כו ה)

"וענית ואמרת לפני ה' אלקיך"

וכן כפי שמופיע פעמים רבות בספר איוב "ויען איוב"

שאין משמעו תשובה לדברי רעיו, שהלא בחלק מן

הנאומים אין הוא עונה להם כלל.

ג. **לשון זמרה ושירה:** כפי שמופיע בתיאור שירת העם

לאחר קריעת ים סוף (שמות טו כא)

"ותען להם מרים"

וכן בספר במדבר (כא, יז):

"עלי באר ענו לה"

על כן, מציע הרב אלחנן סמט להסביר משמעותה של

המילה בהפטרנו הינה המשמעות השנייה כלומר הרמת

הקול, כיון שלשתי האפשרויות האחרות אין כלל

משמעות בהקשר זה.

נראה לאמר בפשטות שאיזכור עצת בלק ומענה בלעם

בנבואה כאן, הם שהביאו לבחירתה כהפטרת הפרשה.

אולם ישנן נקודות זיקה נוספות. לדוגמא, הדמיון בין

ברכותיו של בלעם לתיאורי השפע הנכרים בפרק ה

בהפטרה

פרקים א-ג: פרקים אלו עוסקים בנבואות פורענות אשר יבואו הן לשומרון והן לירושלים (מיכה הינו ייחודי בזה שמנבא הוא על שתי הממלכות).

פרקים ד-ה: פרקי הנחמה של מיכה.

פרקים ו-ז: נבואות מוסר, בהן מלמד מיכה את העם את דרך הישר, אולם לא מאיים הוא עליהם, כפי שמצוי בנבואות התוכחה.

כלומר שני חלקים מספר מיכה מורכבים בהפטרותנו יחדיו וההפטרה מקשרת בין הפטרות הנחמה להפטרות המוסר. והנה, כשנשאל לפרש החיבור שבין הנבואות הללו ומהו המכנה המשותף המאחד את ההפטרה, התשובה תהיה שהנושא המרכזי העומד במוקד ההפטרה הוא היחס שבין הכוח האנושי והשיקול הגיאו-פוליטי לעומת ההשגחה האלקית והגורם הרוחני. תובנתו הבסיסית של בלק, שהמערכה הצבאית מתנהלת במישור הרוחני-דתי ועל כן עליו לגייס דמות רוחנית שתילחם כנגד ישראל, ולא לחפש פתרונות צבאיים ותכסיסי מלחמה, עומדת בבסיס ההפטרה. בחירת בלעם בן בעור הקוסם לעמוד בראש המערכה כנגד ישראל וויתורו של בלק על הנהגת עמו וניהול קרב הם הנותנים את הטון במאבק, והנחת יסוד זו מוסכמת עלינו.

בנקודה זו, כבר נוכל להצביע על ההבדל שבין טיפולו של מיכה בנושא בלק לבין שימושו של יפתח בסיפור המעשה. יפתח איננו מתייחס לעניין הקללה והמאבק הרוחני אלא מציין שבלק פרש מהתמודדות גיאופוליטית עם ישראל. עניינו בטיעון המדיני ועל כן הוא מזכיר את מערכת היחסים עם אדום ומואב ומלחמת סיחון בהרחבה, כי אלו היו האירועים הגיאו-פוליטיים המשמעותיים שישראל עסקו בהם בזמנו. במסגרת זאת, אף מדיניותו של בלק מוזכרת אך לא המאבק הרוחני שניהל אלא החלטתו לפרוש מן הזירה הצבאית. לכן, בלק מוזכר אך לא בלעם, שהרי בלק הוא המלך המקבל את ההחלטות המדיניות ואילו בלעם איננו רלבנטי לעניין המדיני אלא למאבק הרוחני שאיננו מעניינו של יפתח בפנייתו למלך עמון. לכן, הפרק הדין ביפתח והנהגתו המדינית משתלב היטב כהפטרה חקת אך איננו מתאים לפרשת בלק, שכל מוקדו הוא המאבק הרוחני, ולא המדיני.

לעומת זאת, הפטרותנו נבחרה כי היא איננה מזכירה את מדיניותו הצבאית של בלק אלא את עצתו כנגד קדושת ישראל ולכך היא מצמידה את מעורבותו של בלעם. ואכן, כשנעיין בכלל תכני הפטרת בלק, נראה שעיקר

לאחר תקופה זו עולה דור נביאים אשר עיקר פעולתם היא הטפת מוסר לעם, ולכן ספריהם אינם מתעדים את מעשיהם, אלא את הרצאותיהם ונאומיהם בפני העם. אמנם, ניתן למצוא סיפורים המתארים פעולות של נביאים אלו אף בספריהם, אולם לרוב דווקא באות פעולותיהם כתוצאה מנאומיהם, כפי שקורה הדבר בכליאתו של ירמיה בחצר המטרה. ניתן אף לציין כי הכתובת אליה פונים רוב הנביאים הפועלים הינה בית המלוכה, אולם רוב פעילותם של הנביאים הנואמים מרוכזת בפנייה אל העם.

ישנה זיקה עמוקה בין ארבעת הנביאים הללו, כפי שמופיע בספרו של ד"ר משה זיידל "חקרי מקרא". מהשוואה בין נבואותיהם, ניתן להוכיח שנבואות אלו הושפעו אלו מאלו. כך אף אומר ר' יצחק במסכת סנהדרין (פט א):

סגנון אחד עולה לכמה נביאים, ואין שני נביאים מתנבאין בסגנון אחד

על כן, יתכן שיהיה סגנון אשר בו קווים מקבילים בין מספר נביאים, אולם לכל אחד מהם תהיה מיוחדות מסויימת לעצמו. לדוגמא, ידוע הקשר בין נבואת ישעיה (ב-ד) ונבואת מיכה (ד א-ה) אשר הינן כמעט אותה הנבואה. אבל גם בנבואה זו, ישנם הבדלים בין ישעיה למיכה אותם מונה ד"ר משה זיידל כמעט בכל פסוק. אם תשאל השאלה, כיצד תתכן נבואה הבאה לשני נביאים שונים? ניתן לומר כי מתוך הכרתו של מיכה את ישעיה כנביא גדול בזמנו, החליט הוא להשתמש באחת מנבואותיו במהלך נבואותיו הוא, ודבר זה קורה פעמים נוספות בנבואות הנביאים השונים על העמים.

אך ניתן לאמר כי ב"בית הספר לנביאים" המופיע בנ"ך כמוסד "בני הנביאים" היו התלמידים מלבד לימודם התורני, לומדים אף לפתח את כישרון הנאום ואת סגנונם ספרותי. כיוון שאין הנביא אין הנביא מקבל את דבר הנבואה כדבר מוגמר ומדקלם את אשר מוסר לו ה' לומר לעם (פרט למשה), אלא מקבל את הנבואה בסמלים אותם הוא מפרש, על פי סגנונו ולשונו, לידי נאום מוגמר.

תוכנו של ספר מיכה

ספר מיכה מחולק למספר חלקים:

הרס המשאבים אלא יצירת מצב של תלות בקב"ה והבאת ישראל לידי הכרה שתשועתם תבוא ע"י בטחון בקב"ה ובהישענות עליו ולא מפאת הגורם הצבאי. ויעוין ברד"ק המדגיש שהמבצרים ייחרבו כי לא יהיה עוד צורך בהם "ולא יצטרכו לחומה כי שלום יהיה להם וריב אדם לא יהיה בהם" וכן את הרווח הארצי שתצמח לישראל כתוצאה מכך, "כי ישיבת הפרזות טובה לבריאות הגוף משיבת הערים המוקפות והכרכים". כמובן, יש לקוות שישראל יזכו לכל זה אך כמדומה שעיקר ענינו של הנביא בהחרבת המבצרים ובפירוז הארץ איננו הרווחה הגשמית אלא יצירת אקלים רוחני של תלות בקב"ה. ואכן, המשך הפסוקים איננו מדגיש את הגאולה עצמה אלא את תהליך הסרת המכשולים הרוחניים שישראל נתונים בהם.

התלות קובעת

בזאת הגענו למעבר שבין החצי הראשון לחצי השני של ההפטרה. מחד, ישנו מעבר בין נחמה לתוכחה ובין גאולת שארית יעקב לריב וויכוח בין הקב"ה לישראל ובכך יש שוני משמעותי בין החלקים הללו⁴, אך מאידך, המכנה המשותף של הדגשת התלות בקב"ה, והמצב הרוחני של האדם כגורם הקובע - מתקיים בשני החלקים. הנהגת ישראל במדבר בידי משה, אהרן ומרים, דמויות שהנהגתן הפוליטית הייתה תולדה של מעמדם הרוחני, והזכרת עצת בלעם נועדו למטרה זו.

כאמור, בלק הבין אל נכון את חשיבות הגורם הרוחני, כמו כן הבין שיכלתו להתמודד עם הנהגתו של משה תלויה ביצירת התמודדות עם דרגת נבואתו ולא עם דרגותיו הצבאיות. לשם כך, הוא גייס את בלעם שהיה מסוגל לכך (ועל כן דרשו חז"ל שבלעם הגיע לדרגתו של משה) והטיל עליו את משימת המאבק המטאפיזי בישראל. אי הצלחתו של בלק והפיכת קללתו של בלעם לברכה היה גורם רוחני שהטה את הכף לטובת ישראל, ועל כן הקב"ה דורש מהם הכרת הטוב שתבטא בהכרה רוחנית ובקבלת העקרון של תלות הכח ברוח, והצלחתו המדינית של העם בזיקתם לקב"ה.

מעשה חיצוני ועבודה שבלב

מיד לאחר דבריו בעניין בלק ובלעם, מיכה נזקק לנושא הקרבנות ולדרך ההקרבה הראויה להן. עצם התכנים שמיכה מנבא עליהם בדבר היחס שבין המעשה החיצוני לעבודה אמיתית בלב, היחס הראוי שבין בשר ודם לקב"ה, ועל חוסר הטעם בקרבנות גרנדיוזיים החסרים את הכוונה הפנימית, מוכרים לנו מנביאים נוספים ודברי מיכה מהווים חלק מן המכלול הנבואי בנושא זה, ואין

עניינם סובב מסביב לעקרון זה, ועל כן היא מתאימה לפרשה¹.

שחרור מתלות

פסוק הפתיחה של ההפטרה מבטיח נחמה לשארית ישראל, אך עיקרו איננו המקום אליו ישובו, תאור המציאות שתשרור בירושלים בעת הגאולה (כפי שישעיהו, למשל, יעשה בהרחבה בנבואות הנחמה שאנו מתעתדים לפגוש בקרוב במסגרת הפטרות השב דנחמתא) או הקלת עול השעבוד של הגויים כשלעצמו, אלא הנחמה היא בכך שמציאותם תיהפך למציאות שבה אין הם תלויים עוד בבשר ודם. גם אם יהיו בקרב עמים, התנהלותם תהיה משוחררת מתלות בגויים והיא תהיה בסימן "אשר לא יקווה לאיש ולא ייחל לבני אדם"².

ויש להדגיש שעיקר עניין הנביא בהכריזו שישראל יהיו בקרב הגויים כטל איננו מכוון כלפי השפעתם על הגויים ואין מיכה בא להצביע על הברכה שישראל יביאו לאומות אלא על אי-תלותם בהם³. הפסוק הבא, הצמוד לקודמו ע"י הסגנון ומטבעות לשון הדומים ממשיך קו זה. ענינו אינו רק בכך שישראל ייפרעו מאויביהם אלא גם בהדגשת חוסר התלות, שהרי האריה איננו כפוף למגבלות ששאר החיות כפופות להן. זהו הקשר שבין שני הפסוקים, אשר סגנונם דומה מאד אך תוכנם נראה שונה, שהרי האחד מתאר את ישראל כחיים בתוככי הגויים, כשהתרבות המארכת היא השלטת והחזקה ואילו השני מנבא על מציאות הפוכה. ואולם, המכנה המשותף הוא ששניהם מנתקים את ישראל משיקולים מדיניים ותולים את בטחונם ע"י נשיאת עיניים ולבם למרום.

תלות בקב"ה

אף המשך ההפטרה ממשיך קו זה. הוא פותח בהבטחת נחמה מאד פרדוקסלית והיא הרס המשאבים הצבאיים של ישראל. לא עוד סוסים ומרכבות ולא עוד מבצרים וערים! "והכרתי ערי ארצך והרסתי כל מבצריך" זאת הברכה המובטחת לישראל. כמובן, שעיקר העניין איננו

1 בנקודה זו, התייחסותו של יהושע למעשה בלעם דומה לזו של מיכה ואף היא יכולה לשמש כהפטרה. כמדומה, שנבואת מיכה הועדפה מפני שהיא משלבת את סיפור בלעם במסגרת נבואת תוכחה הפונה לעם שחטא וקורא לו לחזור בתשובה, ואילו דברי יהושע כוונו כלפי דור שכולו זכאי ותכליתם לעודד אותם להמשיך. חז"ל, בהכירם את טבע האדם ודברי ימי ישראל, כנראה העדיפו את הקשר הדברים במיכה וראו אותם כתואמים יותר את צרכי רוב הדורות, מאשר הנסיבות של סוף ספר יהושע שהיו ייחודיות יותר. כזכור, בשיעורים קודמים הצבענו על כך שעיקר תפקיד ההפטרה להתייחס למצבו הרוחני של המתפלל בבית הכנסת, ולכן חשוב לקחת פרק אקטואלי היכול לדבר אל מצבו ולדרבן אותו להתעלות רוחנית.

2 מיכה ה, ו.

3 עיין רש"י ורד"ק שהדגישו זאת, ובניגוד למלבי"ם שפירש "כן ישפיעו טוב וחסד להעמים אשר הם בתוכם והם לא יקבלו מהם דבר". ובאבן עזרא הביא שני פירושים בנידון.

4 בחלוקת פירוש דעת מקרא את כלל הספר לששה חלקים, נמצאים שני חלקיה של ההפטרה בחטיבות שונות מפאת עניינם השונה.

ברצוננו להרחיב בכך. ואולם, מן הראוי לשאול אף על סמיכות הפרשיות שבין הקרבנות למה שקדם להם בהפטרה, וזאת נעשה.

התשובה ביחס לבלעם פשוטה ונוגעת לקרבנות שהקריב. כאמור לעיל, בלק ובלעם תפסו באופן מדויק מהו שדה הקרב האמיתי שבינם לבין ישראל ועל כן הקריבו קרבנות מתוך כוונה פנימית אמיתית. ניסיונותיו של בלעם לחבור לכוחות הטומאה באמצעות הקרבנות היו כנים למדי, ובזה הדגים את הדרך הראויה להקרבה ונמצא מחייב את ישראל בדורות הבאים שיקריבו מבלי התאמה בין הלב למעשה.

בין מאגיה לעבודת ה'

עם זאת, קיים הבדל אחד מרכזי בין קרבנותיהם של בלק ובלעם לבין תפיסת הנביאים, ההופכת את קרבנות בלעם לאנטי-תזה למסר של מיכה. בלעם היה קוסם ופעולותיו עבור בלק נעשים מתוך גישה של מאגיה וכשוף⁵, במסגרת תפיסה זאת, הקרבן איננו מבטא חוויה דתית פנימית אלא ניסיון לרצות בדרך מאגית את האל-ע"י עשיית מעשים ופעולות שירצו אותו. כשם שבתחילת הדרך בלעם אינו בודק את רצונו האמיתי של הקב"ה אלא מנסה לרצות אותו שלא יכעס עליו, כן יחסו לקרבנות. לא התאמת רצונו הפנימי של האדם לרצון הקב"ה אלא עשיית פעולות חיצוניות עומדת בבסיס פעולותיו. כל זה עומד בניגוד גמור לעמדה שמיכה מציג שאין חשיבות לקרבנות אם הם לא מלווים בחוויה פנימית דתית עמוקה. בלעם מעמיד את האדם במרכז - ועל כן מתפאר כל הזמן בכוחותיו הגדולים ובהישגיו הרוחניים - ואילו מיכה רואה את האדם ככפוף לקב"ה ומחויב לזולתו. המסר שלו הוא עשיית חסד ומשפט עם הזולת והצנע לכת עם הקב"ה.

לכן, למרות ההנחה המשותפת לבלק ולמיכה שמצבם של ישראל כלפי האומות תלוי במעמד הרוחני ולא בחישובים מדיניים למיניהם, הרי שתהום גדולה פעורה ביניהם. מסרו של מיכה בעניין הקרבנות מתמקד בעולם הפנימי הנלווה ובזה הוא מתחבר לדבריו בחצי הראשון של ההפטרה. אמת פנימית, תלות ובטחון בקב"ה, עשיית חסד ומשפט, הכרת הטוב לגבוה והצנע לכת עם הקב"ה הם המסרים של ההפטרה והם הלקחים שהנביא רוצה שניקה אתנו מסיפורו של בלעם.

⁵ עיין יהושע יג, כב בו הוא מכונה "בלעם בן בעור הקוסם", בתחילת הפרשה בו זקני מואב ומדין הולכים אליו עם קסמים בידם, בדברי הכתוב על הליכתו של בלעם לקראת נחשים ובדברי חז"ל על ניסיונותיו של בלעם לכוון את הרגע בו הקב"ה כועס.